

ŞİİR ve ŞAİR ÜZERİNE

Bismillahirrahmanirrahim

Suzan BEKEN: Değerli Hocam, merhaba. Söyleşiyi kabul buyurduğunuz için teşekkür ediyorum. Öncelikle Şair Şeref AKBABA olarak sizi tanımak istesek, şiire nasıl başladığınızdan bahseder misiniz?

Şeref AKBABA: Bugünleri bize bahşeden Rabbimize hamdolsun. Bu bir nimet-i ilahidir, sizlerle bugün şiiri konuşuyoruz, dergiyi konuşuyoruz. Sanat-edebiyat mahfilinde daha ileri şeyleri konuşacağız. Şöyle söyleyeyim; Rahmetli Cahit Zarifoğlu bir şiirinde "İsmimin baş harflerinde kimliğim, bağışlanmamı dilerim" diyor. İsmimin baş harfleri Abdurrahman Cahit Zarifoğlu, ACZ... O, öyle diyor. Onun söylemi bize örnektir. Haliyle, kendimizle alakalı öz geçmiş takdimi beni hep utandırmıştır. Tevafuk oldu; dün dergimizin (Ay Vakti) yayın yönetmeni Selami Şimşek Hoca, Cahit Zarifoğlu'nun Maveria dergisinde, çeşitlemeler adı altındaki değerlendirmelerinden benimle alakalı yazdıklarını gönderdi. O zaman internet yok, mektupla iletişim kuruluyordu. Yazı gönderiyorsunuz bir ay sonra çıkacak ve Cahit Zarifoğlu ne diyecek diye bekliyorsunuz. Selami Hoca da kitabı almış ilgili bölümü bana göndermiş. "Siz deneme ve şiir yazıyorsunuz, deneme göndermişsiniz Zarifoğlu da denemelerinizi beğenmiş ve devam edin demiş " dedi. el-Hak, doğrudur. Siz şiiri sordunuz ben deneme örneğiyle cevap verdim. Ay Vakti'nde genelde deneme ve şiir yazdım yirmi beş senedir. Evet şiir, denir ya, rüyalarımızın sarı buğdayı. Şiirin farklı bir mecrası var. Denir ki, "Herkes şiir yazar ama şairler otuz yaşından sonra da şiir yazar." Neden herkes yazar? Her insanın duygusu var, hüznü ve sevgi atmosferinde kalemi alır çoğu insan bir şeyler yazar. Toplumumuz için, üçte ikisi şair olan bir

millet denir. Hal böyle olunca geçmişte birçok insan duygularını şiirle ifade etmiştir. Şiirler yazmış, ajandasına kaydetmiştir. Ya çeyiz sandığında ya bir ajandanın içinde herkesin yazdığı üç beş kıta şiir vardır. Çünkü duygu toplumuyuz. Duygularımız çoğu zaman aklımızın hep önünde gidiyor. Kimi konularda subjektif davranmamızın sebebi de bu olabilir. Biri bize geldiğinde duygularımızdan bir kapı aralıyor, ister istemez etkileniyoruz. Öğrencilere, genç kuşaklara tecrübeme dayanarak hep söylüyorum; etkilenin, ama ölçerek-tartarak kabul ya da reddedin. Büyüklerimiz hayati konularda ani kararlar vermememizi, düşünerek, birkaç gün kendimize zaman tanıyarak ve ehliyle istişare ederek karar vermemizi önerirlerdi. Bizler muhabbet duymayacak mıyız, duyacağız ama kendimizi frenlemesini bileceğiz. Ölçülü olacağız.

Sorunuza somut olarak cevap vereyim. Birçok şair gibi kendim okuduğum şiirler yazmaya başladım. Ne zaman, ortaokul sürecinde. Akrostiş şiir yazan bir arkadaşım şiirini bize okudu. Ben de yazabilir miyim diye sordum. Şiiri ders kitaplarında, bizim için ulaşılmaz olan şairlerin yazacağı düşüncesi hakimdi. Yazdım, bezedim, okudum, yırttım, kimseye göstermedim. Sonrası lise son ve devamında yerel gazetelerde, mübarek gecelerle alakalı ve İstanbul'da yayınlanan Sur Mecmuası'nda hece ile yazılmış şiirlerim yayınlanmaya başladı. Uzaklaştım, yakınlaştım. İyi bir okurdum ama şiir odasında kalmayı ve pişmeyi çokta beceremedim. Kabiliyet alanımdaki süreç uzun yıllar sağlıklı yürüdü diyemem. Yıllar sonra şiire döndüm ve kendi şiirimi yazmaya başladım. Fetret devri uzun sürdü. Kendi şiirimi zor buldum, o yüzden yazabildiklerimi yazdım ama hâlâ yolun başındayım gibi bir algı var bende. Yazacak mıyım bilmiyorum. Bir gün kapılar açılacak diye sabırla bekliyorum.

BEKEN: Kıymetli Hocam. Şiir daha çok duyguların tercümanı olarak ifade edilir. Düşünce de kendini şiirle ifade edemez mi?

AKBABA: Şiir'de telkin ağır basar. Elbette anlamsız şiir olmaz. Bir Arap atasözüne atfen 'manası şairin karnındadır' derler. Kendi ikliminde bir anlamı vardır, bir kimliği vardır. Bunlarsız olur mu, elbette olmaz. Karışık kelimeler buketi değil, özgündür, özlüdür şiir. Yunus Emre, Hacı Bayram Veli, Niyazi Mısri vb.. veya divan edebiyatımızın o şuh eserlerine bakın. Halk edebiyatının yetkin isimleri Karacaoğlan, Dadaloğlu vb. dillere pelesenk olmuş şiirlerine bakın. Aradığınız ne ise bulursunuz. Geçtiğimiz günlerde bir yazı okurken gözüme çarptı. Ne güzel betimleme "mezarımı yol üstüne kazınlar/ yar geçerken belki bana can gelir." Her dönemden şairleri kastederek söylüyorum. Her birileri mısra-i bercestele bırakmış. Şiir antolojilerine bakın görürsünüz. Örnekler veririm, ama kısıtlamış oluruz. Duygu ve düşünce harmanıdır ve bize çok şey anlatırlar. Günümüzde de mısra-ı berceste olan şiirler yazılıyor. Hangi şiirin yarınlar kalacağını bilemeyiz. Sanatın kendine has bir kimliği vardır. Bu, şiir için de geçerlidir. Bu has bahçeye önümüzü ilikleyerek girmeliyiz.

BEKEN: Milattan önce yaşamış olan Platon (MÖ. 322), *Devlet* isimli eserinde şairlere hiç de iyi gözle bakmaz.

AKBABA: Onu bilemem. Şunu ifade edeyim. Kur'an'da da "Şairlere ancak yoldan çıkmışlar tabi olur!" (Şuarâ-224) şeklinde bir ayet var. Kalbi ve akli ifsad eden şairler içindir bu

mesaj. Allah'ı inkâr eden, isyan eden şairler içindir Rabbimizin buyruğu. Yoksa ehl-i kible, ehl-i İslam olan insanlar için bir şey söylenmemiştir. Hassan b. Sabit, Peygamberimizin şairidir. Birçok kez tanık olduğum şeydir, bu ayeti okuyup kendince menfi söylemler üretenler, bir yerlerde konuşurken Mehmet Akif'ten dizelerle süslerler konuşmalarını.. el-İnsaf. Ayrıca tasavvufta şiirin ayrı bir yeri vardır. Şair diyor ya "Bu cadde çıkmaz sokak..." Onu tatmayan bilmez diyelim. Kur'an'ı Kerim'de Şuarâ Suresi var. Kur'an, Müslümanların rehberidir. Fesahat ve belagatiyle de ehl-i kelim ve kalemin beslendiği kaynaktır. Kadim kültüre dair bir kazanımdır ve bilinmesi için önerimdir. Sezai Karakoç'un edebiyatımıza kazandırdığı müthiş bir şaheser var. *İslam'ın Şiir Anıtlarından*. Her gencin okumasını isterim, çünkü bir usta kalem onları günümüz diliyle bugüne kazandırmıştır. Girin bu bahçeye, duvar arkasından bakmayın, o vakit gülşeni göreceksiniz.

BEKEN: Fuzûlî, hayat hikayesinde şiire başlamadan önce ciddi bir medrese eğitimi aldığını, mühendislik ve tabiat bilimi okuduğunu söyler. *Matlau'l-itikad* isimli eseri ise felsefi kelami bir metin. Kendisi, bu tür eğitimi almadan şiire başlayanların şiirini, temeli olmayan duvara benzetir. Gerçekten şiirde sahiciliği yakalayabilmek için tabiat ve matematik bilmek önemli midir? Ya da şiir, diğer ilimlerle bütünlüklü bir yapı mıdır?

AKBABA: Şahsi kanaatimi söylüyorum, ihmal ettiğimiz matematik bizim için önemlidir. Ay Vakti dergisinin son sayısında da "Divan Şiirinde Matematik" diye bir yazı var, onu da herkese okumasını tavsiye ederim. Matematik, bilim, dil, tarih, felsefe bizim için önemlidir. Her sorulduğunda söylüyorum. Şair, hikaye ve deneme yazarı, roman yazan ve akademik çalışmalar yapanlar, sadece kendi alanlarıyla alakalı okumalar yapmazlar. Roman yazan sadece roman okumaz. Kur'an'ı da okur, hadisleri de okur, tefsirleri de okur. Her alandan okumalar yapar... Fakat alanıyla ilgili seçici olarak okur. Çünkü bununla ilgili bir şeyler üretiyor. Haliyle, sınırlamamak lazım. Birde işin hikmet yanı var, ona da değinelim. Aşık Veysel hangi kütüphanede hangi tefsiri, hangi fıkhı, hangi felsefeyi okumuş. Anadolu'nun köylerinde bir ozan... Toprağı anlatırken onun dilinden anlatıyoruz. "Benim sadık yârim kara topraktır" demiş. Yüzyıllardır bu coğrafyayı besleyen bir medeniyet pınarımız var Yunus Emre... Medreseler dolusu kitap mı okumuş ? Orası meçhul, bilmiyoruz. Ama bunu şiir yazarlar okumasın anlamında söylemiyorum, genelleme için söylüyorum.

Siz ilim sahibi olursunuz şiir yazarsınız, biri de hiç okumamıştır, ona da hikmet verilmiştir, o da yazar. Yok mu? Yüzlerce örneği var ama sınırladığımız zaman sıkıntıya girmiş oluruz. Ben aynı şeyleri söyleyecek olsam, desem ki siz geniş kapsamlı bir tefsir okumadan şiir yazarsanız bu şiir, şiir değildir. Bu tanı doğru değildir. Okumuş olmayabilir ama kişinin duygu pınarı vardır. Duygu pınarı akıyorsa o su yolunu bulur. Mesela, Ömer Nasuhi Bilmen *Istilâhât-ı Fıkhiyye Kâmûsu*'nun yazarıdır. Tefsiri var, ilmihali hala aşılammış bir eserdir. Çok bilinmeyen bir şey daha var. *Ahlak Lügatçesi* diye bir kitabı var, o kitapta her bir kavramın altına divan şiirinden bir şiir koymuştur. Birçok şiiri de kendi yazmıştır. Farsça bir şiir kitabı da var, şimdilerde basıldı. Kitabın üzerine de "para ile satılmaz" diye not düşmüş. Çünkü alanda iddialı pozisyona düşmemek için, eşine dostuna hediye etmiş. Zirve bir insan... Hem ilk sorunuza hem son sorunuza cevap için söylüyorum, şiirin haramiyeti olsaydı Ömer Nasuhi Bilmen yazmazdı. Sınırlamamak, şartlandırmamak lazım.

BEKEN: İlimler içinde dil ve edebiyat denilince aklımıza gelen ilk unsurlardan biri, şiir oluyor. Şiir, dilin gelişmiş hali midir yoksa dil, şiirle mi gelişir?

AKBABA: Dil, şiirle gelişir. Edebiyatın bütün alanlarıyla gelişir. Sanata öyle bakmak lazım. Öyle ki, şiirlerin görücüye çıktığı yer edebiyat dergileridir. Sanat-Edebiyat dergilerinin kalitesi yayınladığı şiirlerle de ölçülür çoğu zaman.

BEKEN: Şiir bir ihtiyaç mıdır? Yoksa yazmasam olmaz kabilinden vakti gelince mutlaka kendini ortaya koyan bir hal midir?

AKBABA: Hepsi. Söylediklerinizin hepsi... Yani yazan adam nasıl duracak? Kalem durur mu? Kalem dursa, yüreğiniz durmaz. Değil mi? Yüreğiniz dursa, sosyal olaylar sizi tetikler bir yerlere götürür. Onun çaresi yok. Ama yazmasak olmaz. Kimin için bu? Şairler için... İhtiyaç mıdır? İhtiyaçtır. Son elli yıldır yaşananlar ki, Bosna'da, Halep'te, Gazze'de, Doğu Türkistan'da vs. Ekonomik krizler, depremler ve diğer sosyal olaylar (velud olmak isterdim). Bunları gelecek kuşaklara aktarmak, geleceği aydınlatmak için şairlere iş düşüyor. Mehmet Akif'in yazdığı "Çanakkale Şehitlerine" şiiri gibi... Her sene Akif'in şiiri ile kutluyoruz Çanakkaleyi. Demek ki, şiire ihtiyaç var. Onunla başlıyoruz, İstiklal Marşı mesela... İyi ki onunla başlıyoruz.

BEKEN: Şiirde bir ölçü olarak aruz ve hece vezinleri var. Serbest yazılan şiirler için ne dersiniz? Şiir mi, nesir mi, yoksa bir sentez mi? Çünkü vezinli şiirler genelde bestelenip müziğe dönüşmüş. Serbest şiirlerden de bestelenenler var ancak vezinli-ölçülü olanların etkisi sanırım daha dikkate değer. Bilindiği üzere sanatlar, göz ve kulak gibi iki unsur üzerine inşa edilir. Bu açıdan şiirde ölçü ve ahenk birinci derecede önemli midir sizce?

AKBABA: Dönemlere iyi bakmak lazım. Aruz, bir dönemin şiiridir. Hece, bir dönemin şiiridir. Bugün aruzla, heceyle duygularını ifade edecek, o yazılanlardan daha güçlü bir yol bularak bir çıkış yapacak biri varsa o şiirle devam edebilir. Bir sıkıntı yok. Özellikle lise ve üniversite eğitimi sürecinde okutulanlardan hareketle eli kalem tutan kimi kabiliyetler bu yola giriyor, yeni ile yolları kesişmeyince orada kalıyorlar. Lakin, serbest şiirin imkanları daha geniş olduğu için günümüzde şairler serbest şiirin imkanlarını kullanarak şiirler yazıyorlar. Oradan bir yol bulmaya çalışıyorlar. Örnekleri çok. Rahmetli Erdem Bayazıt'ın "Sana, Bana, Ülkemin İnsanlarına Dair" şiiri. Serbest vezinle yazılmış, tadı damağındadır okuyanların. Öncü Sezai Karakoç'un okunan şiirleri de örnektir. Hadi bizim 'Kehribar'ı da dinlesinler. Hece ve aruzla yazılanlardan besteler yapıldığı doğrudur. Eee, Yunus olmak kolay değil..

BEKEN: Tarihte iz bırakmış şairler ve şiirleri var. Yedi Askı (Muallaka-yı Seb'a), Kaside-i Bürde, Endülüs'e Veda, İstiklal Marşı gibi. Gerçekte bu tür şiirlerin doğuşu için büyük hadiselerin olması mı gerekiyor? Bunları nasıl açıklamak gerek?

AKBABA: Büyük hadiseler günümüzde sayısız. Her gün yeni bir olayla karşılaşyoruz. Bunlara dair şiirler yazılıyor ve yazılacaktır. Coğrafya boş değil. İstiklal Marşı nasıl doğdu? Milli Mücadelenin sonunda. Örnekleri çoğaltabiliriz. Sebepsiz, durduk yere bu tür eserler yazılmaz. Yedi Askı, evet... O toplum kendi ikliminde edebiyatın zirveye çıktığı bir toplum. Orda şiir yarışmalarında yedi tanesi seçilip Kabe'nin duvarına asılıyor. Şunu da müşahede ediyoruz, yok denen o toplumda okuma yazma varmış. Yukarıda ifade ettim, özet olarak söyleyeyim, diğer alan çalışması yapanlar gibi, şairler de kendi çağından sorumludur.

BEKEN: Şiir vadisine girmek isteyenlere neler tavsiye edersiniz? Mesela yakın tarihte hangi şairlerin şiirleri sizce okunmadan olmaz?

AKBABA: Şu isim, bu isim diye sınırlamamak lazım. Günümüzde popülizm cirit atıyor ortalıkta. Çivi çiviye söker derler. Doğru isimleri, doğru eserleri kişinin kendi keşfederek okuması gerekir. Sonra da okuduklarını içselleştirerek devam etmesi. Kelime haznesini zengin olması lazım ki, yazan insanlar üretirken ortaya iyi ürünler koyabilsinler. Hasılı, nitelikli eser, nitelikli okuma ve nitelikli ürün. Bir ömür Kur'an-ı Kerim'i anlayarak okumayı asla ve asla ihmal etmeme.

BEKEN: Günümüzde dijital devrim, acaba yetişmekte olan neslin hayal gücünü olumsuz mu etkiliyor? Onların, tabiatı, tarihi inceleyip hayal kurmaları önünde ciddi bir engel midir? Bu gidişatı nasıl değerlendiriyorsunuz?

AKBABA: Hayal gücümüzü artıran önemli faktörlerden biri az önce de bahsettiğim nitelikli okumalardır. Şahsi kanaatim, dijital de olsa kitap azizdir ve okunmaya devam edecektir. Teknoloji araçtır. Matbaa, gazete, radyo, tv, bilgisayar teknolojileri, sanal âlem ve özellikle kuşatıcılığıyla sosyal medya. Yapay zeka ve robotlar dünyasının eşiğindedir. Tarihi süreçte her birinin diğerini yok edeceği tezi devreye sokulmuştur, kimi değişimlerde olmuştur da. Kimi matbu gazeteler 90'lı yıllarda yedi yüz binli satışı zorluyorlardı. Şimdi gazeteler sanal âlemde ve bayiden alınmıyor. Şunu demek istiyorum, araçla amacı karıştırmamak lazım. Teslim olanlara diyecek bir şey yok, kendi gelişimleri için kullananlar, ölçülü ve bilinçli olanlar dijitali de kendilerini geliştirecek, faydalanacakları bir şekilde evirirler. Zayıf var tabi ki, otokontrole her insanın ihtiyacı var. Zaman ve beden emanettir, emaneti korumak lazım. Ne mutlu koruyabilenlere. 'Hayal' ve 'ufuk'la alakalı mahrumiyeti, ilgili alan ne ise, o alanda çalışma yapanlara bırakıyorum. Hayatın bütünü içinde kazandım sandığımız nice şeylerin içinde öylesi değerli kayıplarımız var ki, fark ediyoruz, ama atı alan Üsküdar'ı geçmiş oluyor. Son söz olarak şunu ifade edeyim, hakikatle hemhal olunamayacaksa, göz ve gönül boyayan her şey bâtıldır. Ve's-selamu a'lâ menittebea'l-Huda.

BEKEN: Çok teşekkür ediyoruz Kıymetli Hocam. Bizim için de feyizli ve bereketli bir söyleşi oldu.

AKBABA: Rica ederim. Baki selam.